

Asia: VN/4063/2021

Arviomuistio avioliittoon pakottamisen rangaistavuudesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry kiittää mahdollisuudesta lausua arviomuistiosta avioliittoon pakottamisen rangaistavuudesta.

Pakkoavioliitto ovat vakava ihmisoikeusloukkaus ja sukupuoleen perustuvan väkivallan muoto. Tässä tapauksessa se on erityisesti naisiin ja heidän lapsiinsa sekä tyttöihin kohdistuva väkivallan muoto ja sen ilmentymä. Tämä on painava yhteiskunnallinen ja perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä peruste kriminalisoinnille.

NYTKIS kannattaa pakkoavioliittoihin liittyvän lainsäädännön kehittämistä nykyisestä siten, että pakkoavioliitot kriminalisoidisiin selkeämmin ja pakkoavioliittojen tunnistamiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Pidämme arviomuistiossa esitettyä vaihtoehtoa 4, että avioliittoon pakottamisesta säädetään erillinen rangaistussäännös rikoslakiin, parhaana vaihtoehtona.

Suomen tilanne eroaa merkittävästi muista Pohjoismaista, joissa pakkoavioliitot on jo kriminalisoitu. Lainsäädännön tarkistamisen myötä tärkeänä tavoitteena tulee olla Istanbulin sopimuksen velvoitteiden täyttyminen, rikosvastuun toteutuminen ja ennen kaikkea uhrien suojeleminen ja oikeuksien turvaaminen.

NYTKIS katsoo, että nykylain puitteissa kaikkia tosiasiallisia pakkoavioliittoja ei voida tunnistaa pakkoavioliitoiksi. Tarkastelussa tulisi huomioida myös nyt pois rajatut tapaukset, joissa henkilö pakotetaan pysymään avioliitossa. Säännös avioliittoon pakottamiseen ja tähän tarkoitukseen matkustamiseen houkuttelemiseen kriminalisointi (pakkoavioliiton erityispiirre) kuten Ruotsissa on (s. 41) on myös tärkeää ottaa huomioon.

Arviomuistion mukaan avioliittoon pakottaminen on jo rangaistavaa Suomen rikoslain nojalla, mutta tuomioiden puuttuminen (ja tapausten etenemättömyys ihmiskaupan muotona oikeusjärjestelmässä) osoittaa, ettei rikoslain säännöksiä osata tulkita ja tämä omalta osaltaan vahvistaa tarkastelu/muutostarpeet.

Tapausten määrän ei tule vaikuttaa arvioinnin tarpeellisuuden määrittämiseen. Pakkoavioliitot ovat rikoksina vaikeita selvittää, mutta tähänkin vaikuttaa esimerkiksi resurssien määrä ja asiantuntemus ilmiöön liittyen. Pidämme huolestuttavana, ettei yhtäkään tuomiota pakkoavioliitoista ole annettu.

Arviomuistiossa kerrotaan vuonna 2020 auttamisjärjestelmässä olleen 45 epäiltyä tapausta (s. 26), mutta todellisuudessa tämä on nähdäksemme vain osa kaikkia tapauksia. Luku jättää käsityksemme mukaan huomiotta epäviralliset avioliitot, sillä esimerkiksi Ihmisoikeusliiton mukaan Suomessa suuri osa pakkoavioliitoista solmitaan nimenomaan uskonnollisin ja kulttuurisin menoin.

NYTKIS katsoo, että auttamisjärjestelmän asiakkuus tulisi irrottaa rikosprosessista ja viranomaisten koulutusta ja ohjeistusta on kehitettävä pakkoavioliittojen torjumiseksi – huom. torjunnankin kannalta erilliskriminalisointi auttaisi puuttumaan tapauksiin, jossa on uhka pakkoavioliitosta.

Pakkoavioliittoihin liittyy usein psykologisen, fyysisen ja seksuaalisen väkivallan lisäksi, myös vähemmän tunnettuja väkivallan muotoja, kuten taloudellista väkivaltaa tai vainoa tai näitä kaikkia yhtä aikaa. Näiden muotojen tunnistamiseen tarvitaan lisäkoulutusta.

Kakkola Silla
Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry